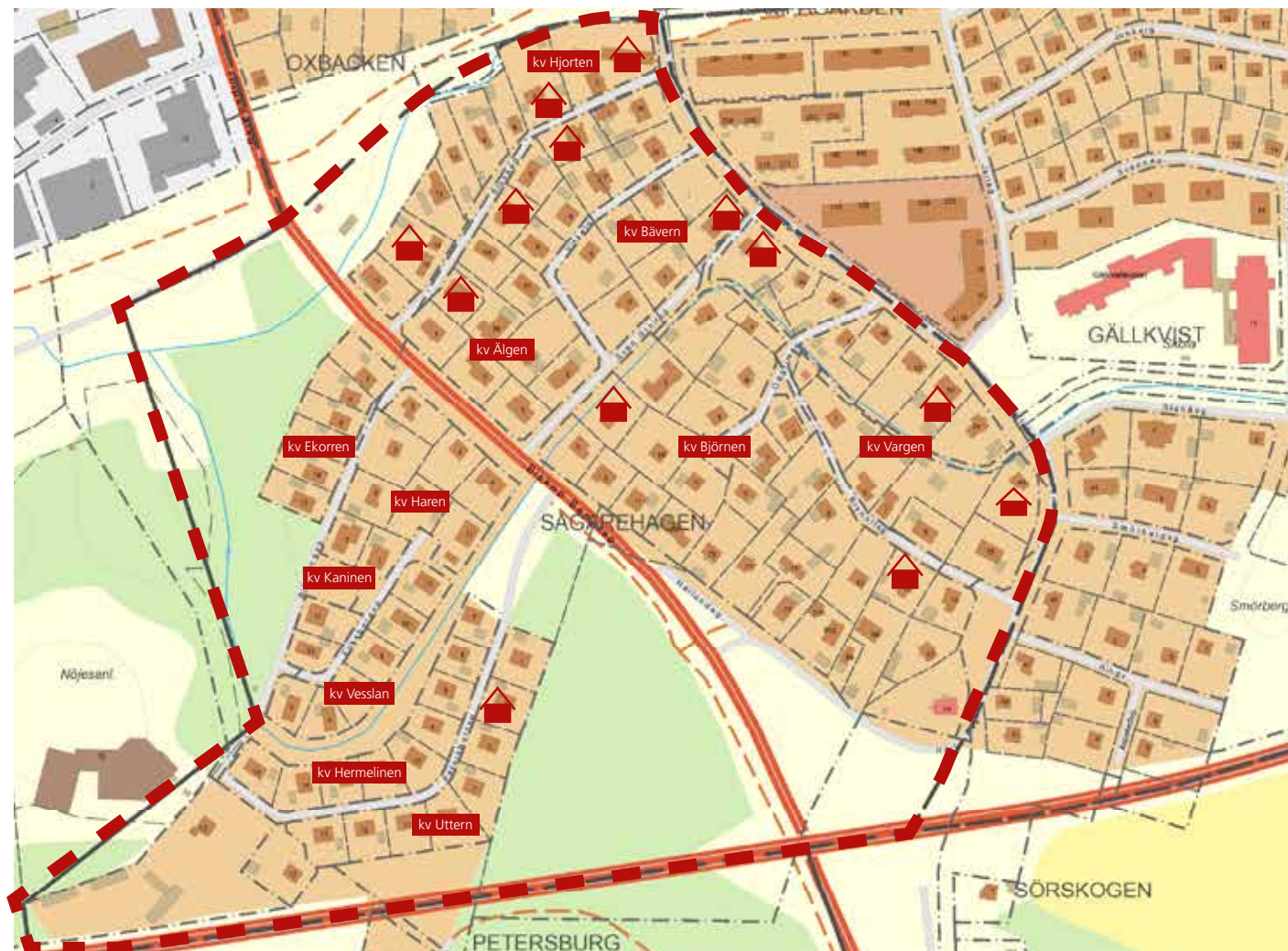

SKARA

Sågarehagen

SÅGAREHAGEN

Berörda kvarter

Björnen, Bävern, Ekorren, Haren, Hermelinen, Hjorten, Kaninen, Vesslan, Uttern, Vargen, Älgen

Byggnader som är välbevarade och värda att ta lite extra hänsyn till vid framtida förändringar:

- Brynolfsgatan 12 (Björnen 26)
- Härlundagatan 32 (Hjorten 3)
- Härlundagatan 40 (Bävern 2)
- Härlundagatan 42 (Björnen 34)
- Härlundagatan 52 (Vargen 17)
- Härlundagatan 56 (Vargen 14)
- Petersburgsgatan 3 (Uttern 17)
- Slussegratan 11A (Älgen 19)
- Slussegratan 14 och 16 (Hjorten 2)
- Slussegratan 3 (Älgen 25)
- Slussegratan 4 (Hjorten 9)
- Slussegratan 7 (Älgen 22)
- Sven Grottegatan 7 (Björnen 10)

TUSEN ÅRS HISTORIA, TUSEN MÖJLIGHETER FRAMÅT.

Skara är en stad med en lång och levande historia. Men det är också en plats för ständig förändring och utveckling i stort och smått.

Ett av mina uppdrag som stadsarkitekt är att se till att göra plats för det nya utan att äventyra dagens kvaliteter. Ibland uppstår spänningar mellan dagens behov och önskningar och stadsrummets långsiktiga värden, men oftast kan man hitta en väg där förändring kan ske med respekt för det gemensamma arvet.

Ambitionen med denna skrift är att beskriva stadens bostadsbebyggelse: område för område, 1990-tal såväl

som 1890-tal, det fantastiska likaväl som det mindre fantastiska. Vi försöker sätta fingret på områdets karaktär och därigenom underlätta för den som går i tankar om att bygga ut eller måla om.

Förhoppningsvis kan detta bidra till en gemensam bild av vad vi är satta att förvalta, och en ökad medvetenhet om vad som är värt att värna. Kanske får vi tillsammans också syn på vår stad ur en lite annan vinkel.

ANDERS KYRKANDER
stadsarkitekt

Överst till vänster: Slussegratan 3 är ett fint exempel på en asymmetrisk villa med hörntorn, en villatyp som var vanlig på 1890-talet. Notera särskilt de dekorerade taktassarna under takfoten, det svarta plåttaket och panelarkitekturen som här framförallt uttrycks genom att fasaden runt entrén och i gavelspetsarna har annorlunda orienterad och inramad träpanel, jämfört med den liggande panelen som dominerar på fasaden i övrigt.

Överst till höger: Det f d garveriet på Härlundagatan vid en av stadsdelens entréer. **Mitten till vänster:** Två mindre stugor, på Slussegratan 14 och 16, berättar om vilken karaktär området hade omkring sekelskiftet 1900. **Nederst till vänster:** Härlundagatan 40 från 1915 har en för sin tid ovanlig och kvadratisk utformning med tälttak. Den för tankarna till 1930-talets funktionalistiska byggnader, som vid denna tid ännu inte var påtänkta. **Nederst till höger:** Brynolfsgatan 12 tillhör områdets äldre bebyggelse och har bevarat mycket av sin äldre karaktär. Notera att byggnaden är påtagligt smal. Det beror på att huset är byggt med endast en rumsbredd, vilket blev ovanligt redan på 1920-talet.

EN OREGLERAD FÖRORT VÄXER UPP

Till vänster: Slussegatan 4 tillhör stadsdelens äldre bebyggelse och har många fina detaljer. Notera takteglet, dörrumfattningen, pardörrens småspröjsade fönster och de småspröjsade vindsfönstren. Byggnaden låg före 1970-talet med gaveln vänd mot gatan, liksom flera av de andra husen på denna sidan om Slussegatan ännu gör. Till höger: Härlundagatan 46 från tidigt 1890-tal har en diskret tillbyggnad på ena gaveln och låter byggnaden visa upp sin äldre karaktär. De olika stora fönstren tyder på att byggnaden byggts om genom åren, men det är också en uppiggande detalj som berättar om skiftande behov och idéer.

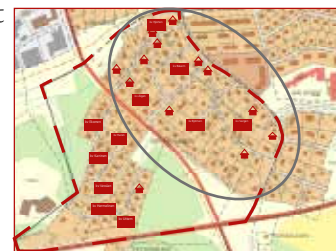
Härlundagatan, en bit söder om stadskärnan i Skara, är stadens gamla utfart mot Falköping. Utmed vägen uppstod på 1800-talet en oreglerad bebyggelse, utanför stadens stadsplaner. Sågarehagen är stadsdelen som kom att kallas Kråkestan. En slags dåtida förort som fanns något utanför stadens kontroll. I bebyggelseinventeringen från 1985 liknar författaren stadsdelen vid ett bohuslänskt fiskesamhälle. Den oregelbundna bebyggelsen och den växlande terrängen vid Ödgrimgatan är kanske det mest påtagliga uttrycket för den känslan.

OMGIVEN AV AFSEN OCH E20

Den oreglerade karaktären lever kvar i de många äldre husen direkt söder om Härlundagatan. Gatan leder idag inte vidare mot söder, utan avbryts av E20:s genomfart (tidigare E3), och har letts i en båge tillbaka mot Biskop Bengtsgatan. Från att ha varit en utkant omhuldas området idag av den tydligt avgränsande trafikleden. Från

1950-talet och några år framåt förtätades och förändrades det även i trähusbebyggelsen vid Härlundagatan och vi kan se hur det nya och gamla kommit att samsas. Reglerat i det oreglerade.

I havets frånvaro får ”fiskesamhället” hålla tillgodo med Afsen, som rinner norr om stadsdelen, och Gällkvistabäcken, som rinner igenom. Gällkvistabäcken finns också med i det vid mitten av 1960-talet, och för övrigt väl reglerade, bostadsområde som växte upp på den västra sidan av Biskop Bengtsgatan. Än idag är detta område homogent och det är tydligt att det är byggt under en ganska kort och avgränsad tid. Det är den raka motsatsen till vår oreglerade granne söder om Härlundagatan.

ORGANISKT OCH PLANERAT I SAMMA STADSDEL

Till vänster: Bebyggelsen runt Eriksbergs- och Peterburgsgatorna ger ett homogent intryck även om en del fasadändringar skett genom åren. Huset med blå gavelspets är Petersburgsgatan 2 och är ett av två hus som fått behålla sin ursprungliga fasad. **Till höger:** Alldeles i närheten av stadsdelens äldsta byggnad hittar vi Härlundagatan 52 från 1980 med stora, tunga tak och antikt anstruken mexistensfasad. Skillnaderna mellan de två kunde inte vara större.

De båda områdena hjälper också till att illustrera skillnaden mellan ett bebyggelseområde som vuxit fram organiskt under en längre tid, jämfört med något som planerats och byggts färdigt under kort tid. I områden av den senare kategorin är det lätt att känna att något saknas, att allt är planerat och att inget händer av en slump. Men eftersom villaområdet väster om Biskop Bengtsgatan nu firar 50, så har det förstås också en egen prägel som uppstår bara genom att människor har bebott det. Om du är uppvuxen eller bor i området har du förstås också en helt annan lokalkännedom och kunskap om området än vad jag får som tillfällig besökare.

Till höger: Gällkvistabäcken ger, tillsammans med en del oregelbundet placerad bebyggelse, stadsdelen en speciell karaktär.

VÄRT ATT VÄRNA

Till vänster: Härlundagatan 56 är sannolikt stadsdelens äldsta byggnad och fanns på karta redan 1856. Tillbyggnaden på baksidan är klassisk och lämplig för att på ett skonsamt sätt utöka bostadsytan i ett mindre torp av den här typen. Liksom Brynolfsgatan 12 är den ursprungliga byggnaden bara en rumsbredd bred. **Till höger:** Det säregna Slussegratan 11A från 1961 ritad av Olle Carlsson. Den integrerade och takade uteplatsen är en kvalitet som står sig.

Sågarehagen har en stor variation av byggnadsstilar representerade genom att stadsdelen bebyggs under så lång tid. Tyvärr är många av de äldre husen märkta av oförsiktiga renoveringar, vilket minskar deras möjlighet att berätta sin historia. Men det finns ändå några väl omhändertagna pärlor, från både trähus- och tegelhusepoken. Hus som byggts om kan också anpassas och återställas vid framtida renoveringar, till exempel genom att man återgår till det ursprungliga fasadmaterialet eller eftersträvar mer tidstrogna förändringar av fönster, fasadkulör eller materialval. En misspyrdande men energieffektiv tilläggsisolering kan också mildras om fönstren, till exempel i samband med en fasadrenovering, flyttas ut till fasadlivet.

Av de många likadana husen i den södra delen av stadsdelen har åtminstone två fått behålla vad som ser ut som den ursprungliga fasadbeklädnaden, nämligen Petersburgsgatan 2 och 3. I sin ursprungliga kostym blir de mindre anonyma och berättar mer om sin tid.

Av de utpekade byggnaderna kan det vara värt att särskilt nämna området sannolikt äldsta byggnad: Härlundagatan 56 är byggd före 1856. Trots att det är tillbyggt på senare tid ger det från gatan fortfarande intryck av 1800-talstorp. Alldeles intill Härlundagatan 56 finns det mycket tidstypiska nummer 52 från 1980 med stora, tunga tak och antikt anstruken mexistensfasad. Även Slussegratan 11A, byggd 1961 och ritad av Olle Carlsson, förtjänar att nämnas. Mest iögonfallande är framsidans pelararkad som elegant integrerar en takad uteplats.

Axel Demker

Plan- och bygglovsarkitekt, bebyggelseantikvarie

Läs mer

Bebyggelseutvecklingen (s. 206-357) i *Skara efter 1900*. Ulf Larsson (2011).

Skara tätort – bebyggelsehistorisk inventering. Skara kommun (1985).

Moderna Skara – en guide till efterkrigstidens bostadsbebyggelse (2010) av Ulf Larsson och Lisa Molander (Västergötlands museum, 2010).

Så byggdes villan – svensk villaarkitektur från 1890 till 2010.

Björk, Nordling, Reppen (2015).

Detta är en skrift om den stadsdel du bor i.

Med skriften vill vi beskriva den karaktär stadsdelen har idag och hur den har uppstått. Den är också en hjälp när du funderar på att söka bygglov eller göra andra förändringar.

Vi har tusen års historia. Och tusen möjligheter framåt.

www.skara.se 0511-320 00